

Ungdom och multikulturalism

AV BILLY EHN

bur formas barn och ungdomar av att växa upp i miljonprogrammets etniskt blandade bostadsområden? Vilka erfarenheter gör de t.ex. i norra Botkyrka utanför Stockholm där över hälften av invånarna kommer från ett sextiotal olika länder över hela världen? I vissa kvarter i förorterna Fittja, Alby och Norsborg har 80% av de boende utländsk bakgrund. Men det finns också villakvarter och radhusområden där nästan alla är svenskar från födseln. Den här mångfalden är numera ganska välkänd i Sverige, inte minst genom alla dramatiska reportage i massmedia om "invandrargetton" och "värstingar".

Genom intervjuer med ett trettiotal tonåringar i norra Botkyrka (varav de flesta utförts 1989—1990 av etnologen Oscar Pripp) har jag velat ta reda på vilken betydelse etnisk och nationell identitet har i deras dagliga liv.¹ Är gängen och kamraterkretsarna etniskt segregerade eller blandade? Finns det någon grogrund för den officiella svenska "multikulturalismen", som hyllar förståelse, tolerans och samarbete över kulturella gränser, eller härskar misstänksamhet och fientlighet?

Den bild man får genom intervjuerna är ingalunda klar och entydig. För somliga spelar den etniska tillhörigheten en stor roll i deras syn på sig själva och sin sociala omgivning. Andra försöker tona ned den så mycket som möjligt. Vissa ungdomar säger att de

gillar att bo i Botkyrka just därför att det är så etniskt blandat och "mångkulturellt", medan andra vantrivs av samma anledning. Men för alla som växer upp här gäller att den etniska och kulturella mångfalden är en del av deras identitetsutveckling, eller i deras arbete med att forma sig själva.

Mångkulturellt identitetsarbete

När Thomas Ziehe skriver att "'ungdom' på något sätt har fått uppgiften att representera sökandet efter annorlunda livsformer" (Ziehe 1989:51), så för detta tankarna till den svenska debatten om de unga i Botkyrka, Rinkeby och andra multi-etniska miljöer. I sådana sammanhang presenteras de inte bara som "värstingar" och "en förlorad generation", utan också som ett framtidshopp. Mångfalden har enligt detta synsätt fostrat dem till större tolerans och förmåga att överskrida kulturella gränser.

I Ziehes och hans efterföljares karakterisering av modern ungdom som präglad av "traditionslöshet" och "kulturell erosion" finns också ett inbyggt hopp om att ur denna frihet från konventioner och etablerade normer ska växa fram en mer flexibel, öppen och kulturellt heterogen generation, där man inte ser ned på och förföljer varandra på grund av t.ex. etniska olikheter. I dessa nya läroprocesser innebär "avtraditionaliseringen" en möjlig utveckling mot "ett

pluralistiskt lapptäcke av samexisterande världsbilder och livsexperiment" (1989:136). Moderniseringen som kulturell process likställs således med en syn på socialisationen som ett "arbete" där den uppväxande så att säga skapar sig själv och strävar efter att "kulturellt och subjektivt bemästra sin förflutna och framtida levnadshistoria" (1989:85).

I sin avhandling om ungdomars livsstilar, kulturer och framtidsperspektiv i Eskilstuna har Hans-Erik Hermansson (1988) framför allt inriktat sig på hur klasskillnaderna mellan de unga formar deras syn på skola, arbete och familj. Han noterar att det är främst arbetarungdom som drar sig undan från och försvarar sig mot den medelklass-präglade skolan genom att gå upp i "ungdomskulturer". Inspirerad av Ziehe skriver han om den kulturella erosionen bland de unga: de tycks sakna förebilder i den äldre generationen, vilket innebär både en frihet och ett tvång att skapa sin egen identitet och hitta egna lösningar på de problem som hänger ihop med att lämna barndomen och bli vuxen i det moderna industrisamhället. Samtidigt motsägs denna frihet av deras upplevelse av den etablerade samhällsstrukturen som bestående av låsta institutioner och opåverkbara processer. Denna paradox formuleras av Hermansson som ungdomens speciella svårighet med "att producera sina egna erfarenheter. Världen upplevs både som upplöst och som förprogrammerad" (1988:167). Ungdomskulturen, "de meningar, bilder, attityder som det moderna samhället erbjuder och som de unga kan använda för att reflektera över sin situation" (1988:172), blir en väg ut ur detta dilemma, ett sätt att "producera egna erfarenheter".

Detta drag hos den moderna ungdomsforskningen, att betona de ungas aktiva skapande av sig själva, snarare än att se dem som passiva socialisationsprodukter, går igen i många aktuella studier av hur unga försöker få kontroll över sin livssituation och sätta sin

prägel på tillvaron. Paul Willis' (1977) etnografiska analys av hur engelska arbetarpojkar bygger upp en anti-skolkultur och därmed förbereder sig på sin mer eller mindre förutbestämda framtid på fabriker och verkstäder är ett välkänt exempel. Ett annat är Helena Wulffs (1988) avhandling om ett etniskt blandat gäng tonårsflickor i södra London. Wulff fann att dessa flickor i många avseenden levde i en annan värld än sina föräldrar, som själva hade vuxit upp i etniskt segregerade eller mer homogena samhällen. På grund av den etniska blandningen i sin omvärld var flickorna tvungna att i stor utsträckning uppfinna nya livsstilar och problemlösningar (Wulff 1988:38).

I en studie av ungdomsliv i multietniska Birmingham har Simon Jones (1988) intervjuat vita tonåringar som tillägnat sig afro-karibianska stilar, symboler och attribut. Det är främst genom reggae-musiken och rastareligionen som de byggt upp en ny "synkretisk" kultur, en blandning av svart och vit ungdomskultur. I sitt åldersbetingade identitetssökande finns det en hel del vita tonåringar som lockats av vissa drag i den unga afro-karibianska livsstilen och de tar över jämnåriga svartas sätt att klä sig, prata och gå.² Det handlar om arbetarkillar och tjejer som vuxit upp i områden tillsammans med svarta och asiater och som ser det som en naturlig sak att ha vänner från andra etniska grupper. Jones tolkar de vitas beundran av reggae-kulturen som en del av en större opposition mot den statsapparat som fattiga vita i områden med hög arbetslöshet känner sig förtryckta av. De ungas försök att hävda sig gentemot skola och polis kläds här i svarta symboliska former. Vita arbetarkillar säger att de "känner igen sig i" diskriminerade svartas erfarenheter och vita tjejer identifierar sig könsmässigt med de svartas underläge. "Black styles could be appropriated to resist and negotiate class/gender subordination", skriver Jones (1988:152), men be-

Elever vid högstadiet i Alby. Foto: Adina Ehn.

tonar också de konflikter som dessa vita kulturblandare hamnar i, både i förhållande till svarta, som inte alltid uppskattar att deras uttrycksformer används av andra grupper och för andra syften, och gentemot sina rasistiska likar, som trakasserar dem för deras fraternisering över rasgränsen. I dessa konflikter blandas klasslojalitet med rasism och Jones menar att det inte går att förstå vare sig fientligheter eller tvärkulturella förbindelser om man inte tar hänsyn till de gemensamma erfarenheter som unga vita och svarta gör i städernas arbetarkvarter, av fattigdom, arbetslöshet, polisövergrepp och dåliga framtidsutsikter. Han är därför kritisk mot den

officiella "multikulturalistiska" ideologin som förbiser hur de unga utifrån sina egna konkreta erfarenheter och med de kulturella medel som finns till hands bygger upp egna anti-rasistiska lösningar och skapar gemensamma synkretiska mönster över de etniska gränserna.³

Även i intervjuerna med unga i norra Botkyrka framträder det här starka draget av "självbyggande" och kulturell konstruktion. De unga talar om sin ungdom som ett arbete, en uppgift, i processen att bli vuxna, och i detta "identitetsarbete" använder de sig av vuxenvärldens produkter och medier. Man kan få ett intryck av att de lever i en till-

varo som av Ziehe och många andra, t.ex. Johan Fornäs (1989a, 1989b), karakteriseras som "traditionslös", eller snarare i ett tillstånd av att vara utsatta för en mängd olika traditioner, stilar och normer att välja bland. Dessa ungdomsforskare ställer gärna dagens "senmoderna" samhälle med sin paradoxala motsättning mellan frihet/öppenhet/rörlighet och etablerade norm-, institutions- och maktstrukturer, i kontrast mot hur det var "förr" då de unga "kunde luta sig mot fasta traditioner som upplevdes som naturliga" (Fornäs 1989a:28). Det är därför frestande att följa upp detta resonemang och beskriva hur de unga i norra Botkyrka förhåller sig till vuxenvärlden — med dess föräldrar, lärare, myndigheter, media och kommers — som ett slags kulturella konsumenter eller symboliska bricoleurer, som väljer och vrakar bland normer, stilar och värden. För så framställer ungdomarna sig själva. Men detta ger nog en alltför ytlig och tidlös bild av hur de unga formas från barn till vuxna, vilka värderingar och intressen de tillägnar sig på litet längre sikt genom att vara utsatta för och beroende av t.ex. föräldrar och lärare. Till ungdomstiden hör ju att förneka dessa band och denna påverkan, men det hindrar inte att man ändå i de flesta fall kommer att bli vuxna som väsentligt liknar den föregående generationen.

Därför ska vi kanske inte underskatta den kontinuitet mellan generationerna som också upprätthålls aktivt av de unga själva. I frigörelsen från föräldrar och lärare är de unga oerhört uppmärksamma på hur de *inte* vill bli och hur de *inte* vill leva, och denna skarpa koncentration, som oftast framstår som likgiltighet och avståndstagande, är samtidigt en form av *inverterad socialisation*. Detta är faktiskt något som också skymtar fram i intervjuerna då de unga talar om hur de försöker komma tillrätta med sig själva och bli goda, duktiga, utbildade medborgare med arbete och familj (Ehn 1991).

Kosmopolitisk hembygd

I intervjuerna talar de unga om Fittja, Alby och Norsborg som sin hembygd. Där har de sina rötter, vänner, minnen. De flesta säger att de trivs och vill bo kvar. De känner samhörighet med trakten och dess människor och kontrasterar den mot andra delar av Stockholm. Men det är ingen idyll som skildras. Tvärtom.

Det handlar mycket om bråk, fientligheter, om droger, förstörelse och kriminalitet. Samtidigt betonar alla det roliga, livfulla och omväxlande i sin uppväxtmiljö. Flera säger t.o.m. att de lärt sig mycket om andra människor och kulturer genom den extrema blandningen av folk från hela världen. "Det är spännande med olika kulturer", säger en femtonårig flicka.

Många platser är dock laddade av konflikter mellan "svenskar" och "utlänningar". Eriksberg och Slagsta är två villa- och radhusområden som ligger alldeles intill Norsborg, men där bor nästan bara svenskar och många av dem tillhör medelklassen. Skillnaderna och gränserna mellan dessa områden, av såväl etnisk som kulturell och klassmässig art, är ett ämne som många av de intervjuade uppehåller sig kring. Ibland verkar det vara rena krigsstämningen mellan killarna från Norsborg och Fittja och de som kommer från Slagsta. Man slåss om tjejer och sin stolthet och uppfattar varandra som skilda slags människor. Detta berättas om i termer av plats och fysiska gränser, dom där borta i villorna och vi här i höghusen.

Argentinen Raoul talar lyriskt om hur han och kompisarna — från Chile, Uruguay, Irak och Libanon — om somrarna brukade gå ner till stranden vid Mälaren och tända en brasa, sätta på litet musik och prata med tjejer från Slagsta, villaområdet de passerar på vägen från Fittja till sjön. I likhet med andra intervjuade använder Raoul Slagsta som en tydlig kontrast till sitt eget

Elever vid gymnasiet i Fittja. Foto: Adina Ehn.

bostadsområde. För killarna från Fittja och Norsborg har dock tjejerna i Slagsta en särskild lockelse och när de uppvaktar dem blir det bråk med killarna i Slagsta. "Dom från Slagsta är lite rasister ba' för oss. Dom ser vi tar deras tjejer och allt", menar Raoul och berättar om slagsmål och ordväxlingar. Senast för några veckor sedan, innan intervjun gjordes, hade en kompis till Raoul blivit slagen:

R: ... Dom hade slagit min kompis, ba' för att han har en svensk tjej därborta. Så jag gick dit och fråga, va fan han hade slagit min kompis för.

O: Mm...

R: Han ba': "Han tog... han tog ba' tjejer ifrån oss." Du vet jag ba': "Han tar inte alls tjejerna ifrån... De e' tjejerna som tar honom... som tar dom ifrån... som..."

O: Du menar att dom får väl bestämma själva?

R: Jaa dom får bestämma själva du vet. Dom tar vad dom vill... "Men det är ba' för att ni e' så jävla fula och bleka", säger jag du vet dom... så där... "Dom gillar, du vet, mörka fina grabbar, med mer blod på du vet".

Raoul kallar Slagsta-killarna för "rasister" och blir kallad "svartskalle" tillbaka av "svenssons". Det bekommer honom inte så mycket, för i Fittja kallar man ofta varandra för "jävla svartskalle", men på skämt, i trygg förvisning om att man inte menar det på allvar. Det blir som en jargong med vilken man desarmerar "rasisternas" skällsord:

R: Så brukar jag säga "jävla svartskalle" till min svensson-kompis ibland. Säger han: "Va e're din jävla svensson, guling? Du ser ut som en vitlök. Gå och sola", säger dom till mej du vet.

O: Som en vitlök?

R: "Som en vitlök", du vet, "gå och sola".

O: Och sola? (skrattar) Så de e' liksom... ni skämtar om det här, men utanför e' det allvar om man säger det i stället?

R: Jaa...

O: Mhm...

R: Var och en som bor här i Fittja har sin lilla stolt... sin lite stolthet in i sig.

Det finns en tydlig *lokalpatriotism* i många av intervjuerna. Den ena efter den andra av ungdomarna försvarar sin hemort och förklarar att de aldrig vill flytta därifrån. Även Raoul hör till dem:

R: Det e' det enda stället jag trivs på. Tänk om jag går till en annan ställe... där det bara finns... de sån här... svensk folk. De... då e're som en kyrkogård, helt tyst, ingen går ut och pratar.

O: Näe...

R: Här i Fittja, alla e' ute... pratar.

I denna kontrastering mellan den kosmopolitiska hembygden och "helsvenska" platser, spelar orterna Huddinge och Lidingö en stor roll. I de ungas berättelser representerar Huddinge den svenska okunnigheten och rädslan inför den etniska mångfalden, men också i viss mån främlingsfientligheten. På samma sätt står Lidingö som symbol för svensk överklass-mentalitet, för rikemanslater och snobbism, som också den är en indirekt attack på livet i norra Botkyrka, där människor sällan identifierar sig med de högre skikten i samhället. Inte ens polacken Andy och ungraren Peter, som anser sig vara moderater, kan förlika sig med det som Lidingö representerar. De känner en starkare lojalitet med de enklare levnadsförhållandena i Fittja än med Lidingös höga status, trots att båda samtidigt pluggar för att få fina jobb.

I Botkyrkas hyreshusområden bygger nationellt blandad ungdom en symbolisk hembygd (Cohen 1985) genom att uppvärdera den etniska mångfald, som både utomstående och de själva i andra sammanhang kan beskriva som något negativt. På andra mer homogena platser är det *dött*. Där lär man sig inte så mycket om världen. Där är man mer inskränkt och fördomsfull. Här på

hemorten har man grannar, klasskamrater och i många fall även kompisar från olika länder och man lär sig lite av deras språk och man vänjer sig vid att folk tänker och lever på andra sätt.

Den kosmopolitiska hembygden består av känslor och beskrivningar som skapas av barn och ungdomar som, till skillnad från de flesta vuxna, tillbringar det mesta av sin tid i den lokala miljön och där gör sina grundläggande erfarenheter. Händelser och rutiner omvandlar till synes neutrala utrymmen till stamställen och stråk med stark kulturell laddning (Lieberg 1989). Genom sådana upplevelser ritas mentala kartor över hembygdens sociala landskap med dess blandade befolkning och dess kulturella zoner och territorier, dess symboliskt laddade rum och rituella gränser. De ungas föreställningar om "Fittja", "Alby", "Norsborg" och "norra Botkyrka" formas genom uppväxtårens lagrade erfarenheter och minnen, som kommuniceras och blir till en lokal kultur genom samtal, gängsamvaro och konflikter.

Man bör nog se en del av den uttalade förtjusningen över den egna hemorten som ett självförsvar inför den offentliga nedvärderingen av "betonggetton" och "invandrarlum". De här ungdomarna identifierar sig med den plats där de lekt som barn, skaffat sig kompisar och slagit känslomässig rot. Så fort samtalet kommer in på frågor om hur det är att leva i norra Botkyrka så berör man ett emotionellt laddat ämne, som inte bara har att göra med synen på en viss ort, utan också med de ungas försök att finna förankring och identitet i en splittrad tillvaro. I hemorten har man en plats både fysiskt och psykiskt. Där är man igenkänd, en någon, "Paolos syrra", "Cacho" eller "Tattar-Hasse". Man känner till stråk, utrymmen och lokaler. Massor med minnen och upplevelser är förknippade med ställen som förutomstående är neutrala och utan speciell mening. Somliga portar, fönster och bal-

konger associeras med bestämda personer och situationer. Årstidernas växlingar påminner på ett outtalat sätt om händelser i det förflutna som återuppväcks av stämningar, ljusskiftningar, suset genom träden. Detta är ingenting som de intervjuade är särskilt mångordiga om, men det finns som en känslomässig och sensuell fond i berättelserna om hur polacken Leszek ror ut på Albysjön för att fiska, hur uruguayanskan Maria spelar fotboll och teater, hur chilenskan Viola bråkar med turkiskor i tvättstugan, hur Mikael träffar kompisar i "Bygget", ett nytt radhusområde uppe på berget ovanför Norsborg och hur syrianen Miro pallar äpplen och fångar grodor i trädgårdar och skogsområden.

Praktisk multikulturalism

I intervjuerna med unga i Botkyrka kan man spåra vissa överensstämmelser mellan den officiella svenska pluralismen och tonåringarnas erfarenheter av att försöka bemästra mångfalden. De berättar visserligen ofta om etnisk skiktning och främlingsfientlighet. Detta har de erfarenhet av och med sådana begrepp beskriver de en sida av livet i sin kosmopolitiska hembygd. Men som har framgått ser de också den etniska mångfalden och den kulturella blandningen som en tillgång och något som på ett fördelaktigt sätt skiljer hemorten från andra, mer svenska områden. Jag ska ge några exempel på hur ungdomarna hanterar denna paradox i sina egna vardagsliv.

Den nittonårige kurden Abde från Turkiet bekräftar en allmän negativ föreställning om kurder och turkar i Sverige, nämligen att de helst håller sig för sig själva och undviker kontakt med andra grupper. I norra Botkyrka finns stora kolonier av turkar och kurder, med egna föreningar, bönelokaler, enspråkiga daghemsgrupper och

skolklasser samt inte minst en stark social sammanhållning på släktbasis. Övriga intervjuade ungdomar drar ofta dessa grupper över en kam och räknar då också in de kristna syrianerna/assyrierna. De beskyller dem för att vara "stöddiga", "högmodiga", "överlägsna" och "svåra att få kontakt med". De anses också vara gammalmodiga, traditionsbundna och mycket religiösa, vilket gör dem främmande i det sekulariserade Sverige. Abde stödjer som sagt i vissa avseenden denna schablon. Han räknar upp ett sjuttiototal kurdiska familjer i grannskapet som kommer från samma trakt som han själv och ger intryck av att vara helt omsluten av fränder. Ett av hans stora intressen är fotboll och han spelar i ett kurdiskt lag där alla kommer från hans hemby. "Vi umgås bara med kurder", säger han också, "vi e' bara med oss själva".

Men längre fram i intervjun visar det sig att en av Abdes närmaste kompisar är somalier och en annan syrian. Fotbollen har även fört honom samman med en del svenskar. Likaså korsar han den egna gruppens gränser för att träffa det motsatta könet. Han umgås med svenska och polska flickor, men inte med kurdiska eller turkiska som är muslimer. Han förklarar detta med att om han skulle bli kär i en kurdisk flicka innan det var dags att gifta sig, så skulle hans eller hennes föräldrar flytta från Botkyrka för att skilja dem åt. Själv räknar han med att gifta sig om en fyra fem år och då ska det vara med en kurdiska som han valt själv — och det ska vara en självständig fru, som påminner mer om den svenska kvinnorollen än den kurdiska. Abde försöker alltså kombinera värden och egenskaper som han tagit intryck av i sin kulturellt komplexa uppväxtmiljö. Man ska inte tvinga sin fru eller sina barn, säger han, man ska vara som en svensk och prata med dem i stället — samtidigt som han håller hårt på att barn ska lyda och respektera sina föräldrar.

Den sextonåriga uruguayanskan Maria bor i närheten av Abde. Hennes vänkrets är mer blandad än hans. Genom sin storebror, som bor ihop med en eritrean och en angolän, känner hon många från olika grupper. Hennes stora intresse är teater och hon spelar med i en grupp som mest består av svenskar. Maria verkar inte lägga lika stor vikt vid sin etniska bakgrund som Abde, utan tognar ned de kulturella skillnadernas betydelse. Hon nämner svenskar som lär sig spanska och går på latinamerikanska fester och dansar salsa. I Uruguay är det likadant, menar hon, där finns det så många nationaliteter att ingen orkar hålla reda på dem. Själv blir hon ibland tagen för att vara svensk eller turk eller chilensare, utan att det stör henne. Hennes hållning är att vara tolerant och kräva tolerans: "Jag tänker själv så här, för mej själv då, de e' och va som man e'. Så får dom acceptera. Deras nationalism struntar jag i. För jag har kompisar från Kina, från vad heter dom nu, från Iran, Irak, Chile, Finland, Sverige. Vad har jag mera? Jaha . . . just nu kommer jag inte på några flera, Spanien. Jag trivs med allihopa." Därför tycker hon det är fänigt med ett par klasskamrater, en polack och en iransk kurdiska, som ständigt är i luven på varandra och skäller om "polackjävel" och "jävla kamel", om köer, varubrist och analfabetism i den andres hemland. Sådana etniska eller nationella bråk tycker Maria är barnsliga och hon engagerar sig för att få slut på dem genom att tala reson med båda klasskamraterna. Hon menar att de äventyrar den sammanhållning som har börjat växa sig stark i deras mycket blandade klass och att då går det inte att somliga hävdar sig själva och är alltför egoistiska på andras bekostnad.

I en tredje intervju berättar den sjuttonåriga svensken Erik som bor i Norsborg, ett område med många syrianer/assyrier, om de skarpa gränserna mellan dessa och andra grupper. Förorten är uppdelad i två zoner,

Elever vid gymnasiet i Fittja. Foto: Adina Ehn.

en uppe på berget där det bor mest svenskar, och en nere på slätten där syrianerna och andra invandrare bor. För ungdomarnas del går det en tydlig gräns vid rulltrappan som förbinder den övre delen med den nedre och man aktar sig för att gå in på varandras revir. I skolan går man dock i samma klass och på fotbollsplan spelar man ibland i samma lag, annars vidmakthålls gränserna. Svenskarna retar sig på att syrianerna talar sitt språk med varandra och spelar sin främmande musik, och syrianerna hävdar sig genom en tuff stil. Killarna försöker imponera genom karatesparkar och genom att skryta med sina erövringar av flickor eller med att någon nära anhörig äger en pizzeria. Dessa självhävdelser från bägge håll leder ibland till bråk och regelrätta slagsmål. Men de innebär också att man ägnar varandra en intensiv uppmärksamhet, och Erik för sin del funderar över på vilka sätt syrianerna är annorlunda och varför det inte blir några närmare vänskapliga kontakter. Han erinrar sig hur det gick några år tidigare, då två gäng med chilensare och svenskar på vardera sidan bråkade och en dag skulle göra upp i skolans gymnastiksal. Det blev stort slagsmål och en pojke slogs medvetslös, men efter det blev killarna kompisar med varandra. Erik nämner att han också hade en chilensk kompis som han spelade fotboll med, men när de inte längre hade det intresset gemensamt upphörde också vänskapen.

Erik ger intryck av att bara ha svenska kompisar, men då och då nämner han en finländare, en rumän och någon zigenare. När intervjuaren påpekar detta, svarar Erik att han inte tänker på dem som "utlänningar". Detta är en mycket vanlig hållning, inte bara bland ungdomarna. När man blir vän med någon spelar det mindre roll varifrån den personen kommer, vilken etnisk grupp han eller hon tillhör och vilket språk man talar där. Huvudsaken är att man har gemensamma intressen, trivs ihop och kan

kommunicera — då suddas den omedelbara medvetenheten om de bakomliggande skillnaderna ut.

Till skillnad från Erik säger den artonårige svensken Hans att hälften av hans kompisar är syrianer och turkar. Han bor i den nedre delen av Norsborg och beskriver sig själv som "halvtattare", han känner sig mer som invandrare än som en vanlig "svensson". Detta innebär bl.a. att han "pratar som en turk", att han har påverkats av den speciella svenska som utvecklas bland invandrarungdom.⁴ Detta är ett fenomen som flera av de intervjuade tar upp som en del av sin lokala identitet. De känner sig hemma i norra Botkyrka och betonar skillnaderna rörande klädstilar, umgängesvanor och sättet att tala jämfört med andra områden i Stockholm. I dessa jämförelser framhålls den etniska blandningen och den kulturella mångfalden som positiva attribut. "Man lär sig leva bland olika kulturer", är ett vanligt yttrande. Så säger femtonåriga Inger, som har en peruansk pojkvän, går på latinamerikanska fester och har kamrater som kommer från andra länder fast hon tänker inte på dem som "utlänningar". Däremot funderar hon över de turkiska flickorna som håller sig på sin kant, är strängt fostrade och inte får vara ute på kvällarna. I skolan samlas de på rasterna och talar turkiska och efter gymnastiken klär de på sig utan att duscha. Sådana skillnader har Inger och andra svårt att smälta, trots att de i övrigt kan ha en tolerant inställning, som också medger att man skämtar om olikheterna.

Strategier

I intervjuerna framgår det att ungdomarna utvecklar olika strategier för att klara av den etniska mångfalden och skapa en viss ordning och förutsägbarhet i kontakterna med andra. En sådan strategi är att bagatellisera

skillnadernas betydelse. Man säger att den kulturella blandningen är något självklart som man vuxit upp med och inte tänker så mycket på. "Det är inget som är bra med den, jag har bara blivit van", som en svensk pojke illusionslöst uttrycker det. En annan strategi är att så mycket som möjligt hålla sig inom sin egen grupp och undvika närmare kontakter med dem som är annorlunda. Detta praktiseras som sagt av en hel del turkar, kurder, syrianer och svenskar, även om det dagliga livet i ett så här blandat område ändå tvingar fram många olika möten över de etniska gränserna, i synnerhet för barn och ungdom. En tredje strategi är att förgylla mångfalden och presentera den som något värdefullt, som andra mer homogena områden saknar.

Dessa strategier är praktiska förhållnings-sätt, som utgår från de ungas personliga erfarenheter av att möta och umgås med människor från många olika kulturer. I intervjuerna säger de att de vanligtvis inte brukar reflektera över dessa erfarenheter, och inte heller prata med varandra om dem. I första hand är de unga människor som söker och modellerar fram sin identitet och sitt framtida liv. Den etniska mångfalden utgör en viktig ram kring denna process, men det är inte den enda ramen och inte alltid den viktigaste. I sitt pågående "identitetsarbete" är själva ungdomligheten, puberteten, det liminala tillståndet mellan barn och vuxen, ofta av mer central betydelse, vid sidan av könet. I bearbetningen av det dagliga livets erfarenheter förses de unga med både råmaterial, symboler och mönster från industrisamhällets varuutbud och av dess massdistribuerade "ungdomskultur", som i viss mån också fungerar som kosmopolitisk mötesarena. I varukonsumtion och populärkultur möts unga över andra symboliska gränser än de etniska, men med delvis gemensamma referensramar och intressen.

Noter

- ¹ Undersökningen är en del av det HSFR-stödda forskningsprogrammet "Blandsverige — social och kulturell organisation av mångfald". Se vidare t.ex. Ehn (1991, 1992), Klein (1990), Pripp (1991), Sjögren (1992) och Ronström (1992).
- ² Jfr med Roger Hewitts studie av hur vänskap och kommunikation mellan svarta och vita ungdomar i London "kreoliserar" de vitas språk (Hewitts 1986). Begreppet "synkretisk kultur" spelar också en central roll i Alexandra Ålunds pågående studie av etniskt blandade ungdomsgäng (Ålund 1991).
- ³ Jfr Ålunds (1990) kritik av svensk multikulturalism.
- ⁴ Ulla-Britt Kotsinas studier av svenskans "kreolisering" i invandratäta områden har fått stor uppmärksamhet och kanske bidragit till att ge en viss prestige åt ungas sätt att markera sin hemvist med "rinkebyska" eller "kebabspråk" — även om vuxenvärlden till största delen är mindre förtjust i sådana "sociolekter" (Kotsinas 1985, 1987).

Referenser

- Cohen, Anthony, 1985. *The Symbolic Construction of Community*. London: Tavistock Publications.
- Daun, Åke & Ehn, Billy (red.), 1988. *Blandsverige*. Stockholm: Carlssons.
- Ehn, Billy, 1986. *Det otydliga kulturmötet*. Malmö: Liber.
- Ehn, Billy, 1989. "Det mångkulturella Sverige: program, tankefigur och praxis." I: *Norveg* 32.
- Ehn, Billy, 1992. "The Organization of Diversity: Youth Experience in Multi-Ethnic Sweden." I: Daun, Å. & Ehn, B. & Klein, B. (eds.), *To Make the World Safe for Diversity*. Botkyrka: The Swedish Immigration Institute.
- Ehn, Billy, 1991. "Life Story and the Process of Maturing." I: *Ethnologia Scandinavica*.
- Ehn, Billy, Klein, Barbro, Ronström, Owe & Sjögren, Annick, 1990. *The Organization of Diversity*. Botkyrka: Invandrarminnesarkivet.
- Fornäs, Johan, 1989a. "Om modernitet och ungas rörelser." I: Fornäs & Forsman (red.), *Rum och rörelser*. Stockholm: Bygghörsningsrådet.
- Fornäs, Johan 1989b. "Linjer i ungdomskulturen." I: Fornäs, Ganetz & Holmqvist (red.), *Tecken i tiden*. Stockholm: Symposium.
- Hermansson, Hans-Erik, 1988. *Fristadens barn*. Om ungdomars livsstilar, kulturer och framtidsperspektiv i 80-talets Sverige. (Diss.) Örebro.

- Hewitt, Roger, 1986. *White Talk, Black Talk*. Interracial Friendship and Communication among Adolescents. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jones, Simon, 1988. *Black Culture, White Youth: The Reggae Tradition from JA to UK*. London: Macmillan Education.
- Klein, Barbro, 1990. "Plotting Boundaries and Planting Roots." I: Ehn, B. et al., *The Organization of Diversity in Sweden*, Botkyrka: Invandrarminnesarkivet.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 1985. "Invandrarvenska och språkförändringar." I: *Svenskans beskrivning 15*.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 1987. "Rinkebysvenskan — en dialekt." I: *Svenskans beskrivning 16*.
- Lieberg, Mats, 1989. "Stamställena och stråk." I: Fornäs, J. & Forsman, M. (red.), *Rum och rörelser*. Stockholm: Bygghörsningsrådet.
- Pripp, Oscar, 1991. "Konflikt och sammanhållning." I: *KRUT*, nr 2.
- Ronström, Owe, 1992. "The Musician as a Cultural-Esthetic Broker." I: Daun, Å., Ehn, B. & Klein, B. (eds.), *To Make the World Safe for Diversity*. Botkyrka: The Swedish Immigration Institute.
- Sjögren, Annick, 1992. "Moulding a Community in Botkyrka." I: Daun, Å., Ehn, B. & Klein, B. (eds.) *To Make the World Safe for Diversity*. Botkyrka: The Swedish Immigration Institute.
- Willis, Paul, 1977. *Learning to Labour*. Westmead: Saxon House.
- Wulff, Helena, 1988. *Twenty Girls: Growing Up, Ethnicity & Excitement in a South London Micro-culture*. Stockholm: SSSA, Stockholm University.
- Ziehe, Thomas, 1989. *Kulturanalyser*. Stockholm: Symposion.
- Ålund, Alexandra, 1990. "'Invandrarkultur' som samverkanshinder." I: *Häftan för Kritiska Studier, 2*.
- Ålund, Alexandra, 1991. "Wrestling with Ghosts: Transcultural Bricolage and New Communities." I: Ålund, A. & Schierup, C. U., *Paradoxes of Multiculturalism*. London: Gower.

Summary

Youth and Multiculturalism

Extensive immigration to Sweden during the last twenty-five years has resulted in a widespread rhetoric of *multiculturalism*. At the same time, many Swedes are suspicious and even hostile towards immigrants. In this battle between multiculturalism and xenophobic Swedish nationalism, young people are a special target. In this paper I discuss how teenagers living in a highly multi-ethnic district south of Stockholm respond to these two scenarios. How do they experience ethnic and cultural diversity in their everyday lives? What does ethnicity mean to them in their own process of identity construction? How is ethnicity expressed and managed in different social situations? Can one see any signs of a developing cosmopolitan, "syncretic", youth culture? One of my conclusions from the interviews with some thirty teenagers of mixed origins is that ethnicity and multiculturalism among them is operationalized mainly through the *de-emphasizing* of ethnic difference and the creation of culturally "neutral", bridging, arenas of interaction. Official Swedish multiculturalism seems here to have been transformed into a public *non-culturalism*.